

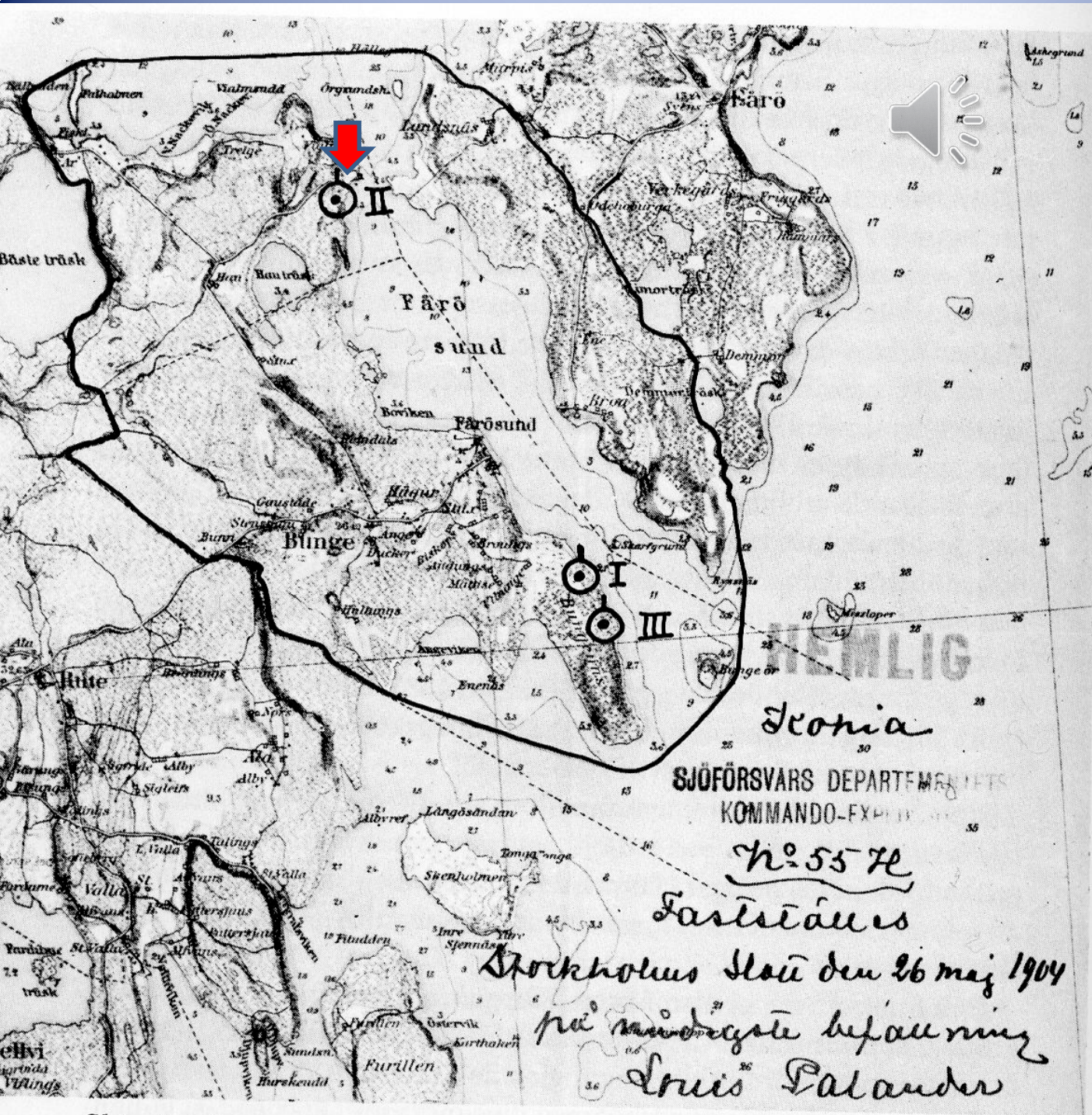
Tingstade radio 100 år

1912-12-10 = = 2012-12-10

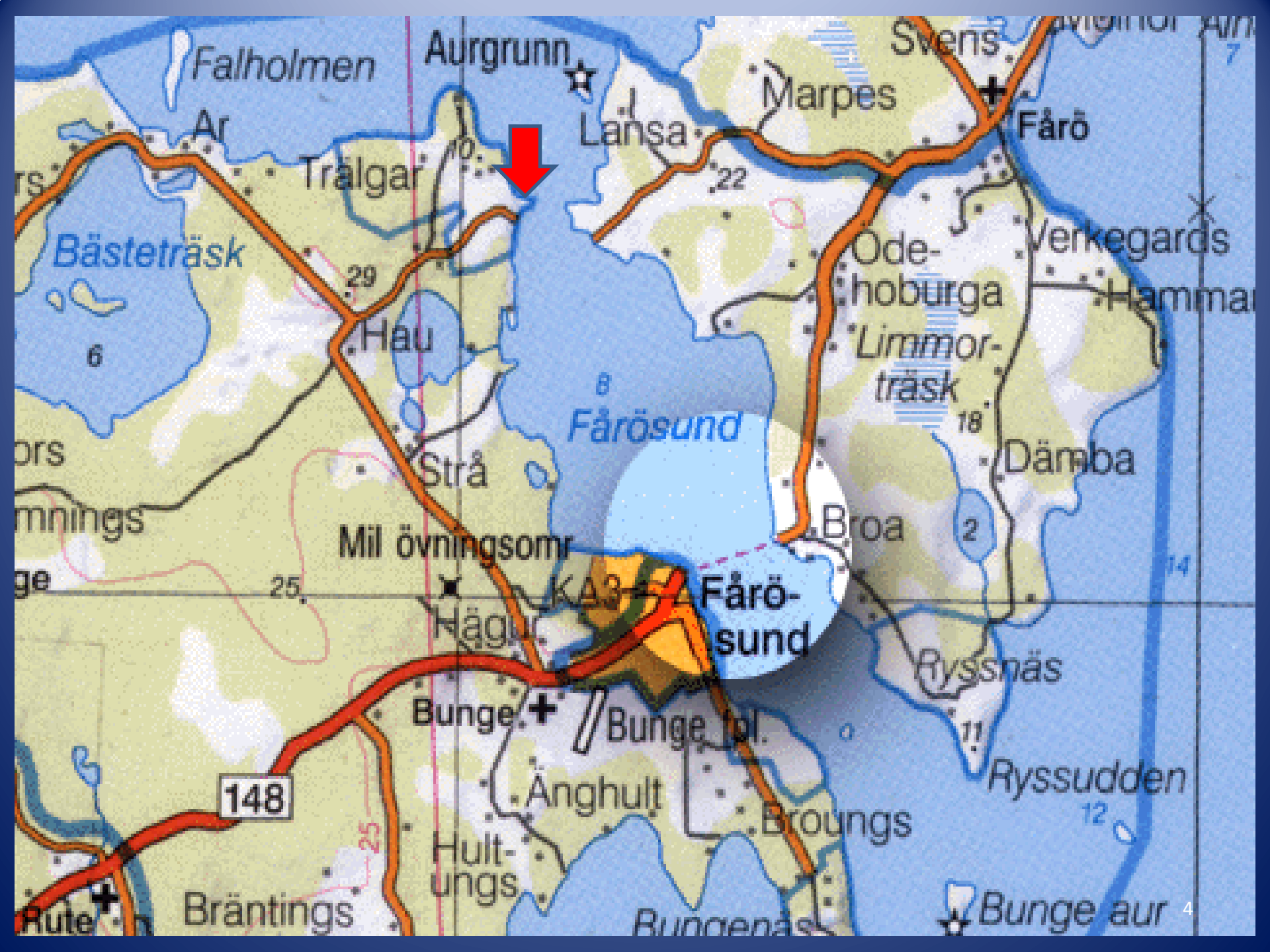
Installationer av gnisttelegrafmateriel startade redan 1903 på Gotland!

Vad hände fram till Tingstäde radios etablering 1912?

1902 bildades
Kustartillerirege-
menten i Vaxholm
och Karlskrona med
detachement i Fårö-
sund underställt
Vaxholm.

Scania
SJÖFÖRSVARS DEPARTEMENTETS
KOMMANDO-EXPEDITION
N:o 5572
Fästnings
Stockholms Slott den 26 maj 1904
på mündigste befäring
Louis Palander

Amiral Louis Palander inspekterar 2.batteriet och Fårösunds gnisttelegrafistation 1904.

Hans Excellens Amiralen Välborne
Herr[†] Adolf Arnold Louis Palander
af Vega

Född 2 oktober 1842
Karlskrona, Sverige
Död 7 augusti 1920 (77 år)
Djurholm, Sverige

Kapten Nils Wilhelm Bille

Charles Leon de Champs, född 1873. Studier vid KTH i Stockholm med inriktning mot maskinbyggnad och mekanisk teknologi.

1901 placerades han vid KMF torpedavdelning för att leda utbyggnaden av gnisttelegrafen både ombord på flottans fartyg och i stationer i land. 1908 lämnade han KMF för en marin-attachebefattning i Tokyo och efter en snabb karriär i flottan blev han 1928 chef för Karlskrona örlogsstation och Sveriges första CM 1938.

Fårösunds gnisttelegrafistation ute vid Norra gattet i början av 1900-talet. Trämast 45 m hög för trådantenn, stege upp till plattform på 21 m höjd.

Stationsplatsen sedd från landsidan. En eventuell stationsbyggnad bör ha stått här, notera stagfundament till höger.

Foto C H Walde

Foto: C H Walde

En av stagpunkterna till masten

Foto: C H Walde

Kvarvarande byggnad från II batteriet.
Här bör generatorn till gniststationen
ha varit placerad.

Foto C H Walde

Foto: C H Walde

Detta är en del av Norra Gattet i Fårösundet. Här installerades redan runt 1902 den första gnisttelegrafiutrustningen på Gotland för kommunikation med flottans fartyg och fastlandet.

Här fanns också Fårösunds kustposition med ett kanonbatteri som innehöll både tub- och vanliga 17 cm kanoner. Första chef för både kanonbatteriet och gniststationen var kustartillerikaptenen Nils Wilhelm Bille.

Gniststationen flyttade 1912 till Tingstäde.

Bilden visar stationsplatsen med 45 m hög mast.

FHT-Marin 2012-12-10

Förslag till skylt vid Norra Gattet

Ragnar Rendahl, född 1878 i Karlstad. Efter studier vid KTH i Stockholm men även i Berlin anställdes han vid AEG i Tyskland och blev 1903 chef för laboratoriet för trådlös telegrafering vid AEG.

Sverige och KMF satsade redan från början på materiel från AEG innebärande att Rendahl och de Champs lärde känna varandra väl.

Det bör ha varit skälet till att Rendahl 1908 anställdes vid KMF i Stockholm och kom att stanna där till 1926.

Rendahls betydelse för införandet av gnisttelegrafen inom svenska marinen men även som rådgivare till Televerket är odiskutabel.

UNGL. SJÖFÖRSVARS
DEPARTEMENTETS

Kommando-Expedition.

495.

Anm. & Adm. byrån

25 JUN. 1909

Y. o. a. a.

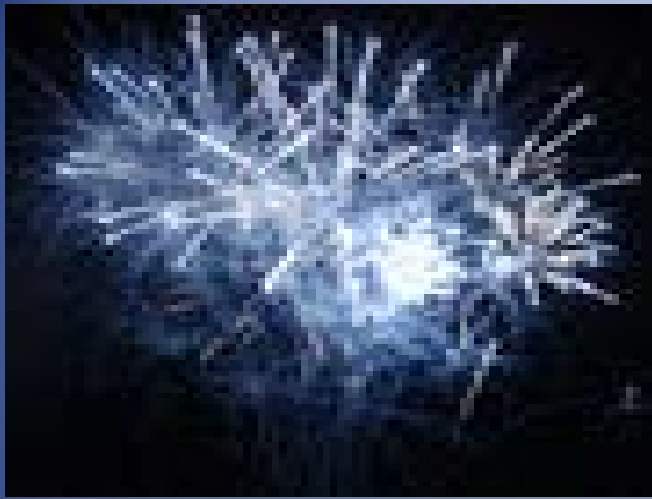
K. Telegrafstyrelsen		
25 JUN 1909		
<i>N. N.</i>		
GRUPP.	AFD.	NÄL.

Till Kungl. Telegrafstyrelsen.

Kungl. Maj:t har i nåder befallt,
att de fasta gniststationerna vid GÖteborg, Oscar-Fredriksberg och å
Gottland skola benämnas "Göteborgs gniststation", "Oscar-Fredriks-
bergs gniststation" och "Gottlands gniststation", hvilket Edor härig-
nom meddelas.

Stockholm den 11 juni 1909.

10 december 1912

Den nya radiostationen vid Tingstäde fästning invigs!

Andra stora händelser 1912:

Titanic går under

Raoul Wallenberg föddes

August Strindberg avlider

Gustaf Dalén får Nobelpriset i fysik

Olympiad i Stockholm

3

Till korpralen vid 6:e artilleriregimentet No 348 Nilsson.

I N S T R U K T I O N.

Följande instruktion skall af Edert följas under den tid, Ni tjänstgör å Gottlands garnstasjon:

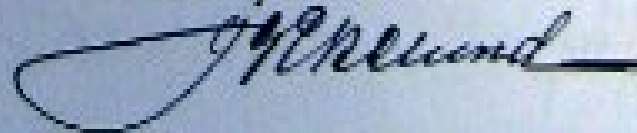
1. Under Edert uppehåll i Tingstade står Ni tillä vidare uträst under befäl af Fortifikationsbefälhavaren på Gottland.
2. Garnstationen med all tillhörande materiel skall af Edert noggrant värdes och tillses.
3. Stationen skall af Edert påses, för nottagande af meddelande, söckendagar mellan 10 f.m. och 12 m.d. samt 2 s.m. och 4 s.m.

4. Skulle något haveri å någon af gniststationen tillhörande materiel uppkomma, skall ansökan därom ofördröjligen göras till Torpedafdelningen, Marinförvaltningen, Stockholm. Sådant ansökan bör om möjligt göras sedast gnist öfver Oscar Fredriksborg eller Stockholms gniststationer.

5. Tjänstgöringsreglementet för marinen tillhörande gniststationer skall följas. Särskildt påpekas att all privat signalering är absolut förbjuden.

Stockholm den 16 december 1912.

För Kungl. Marinförvaltningen

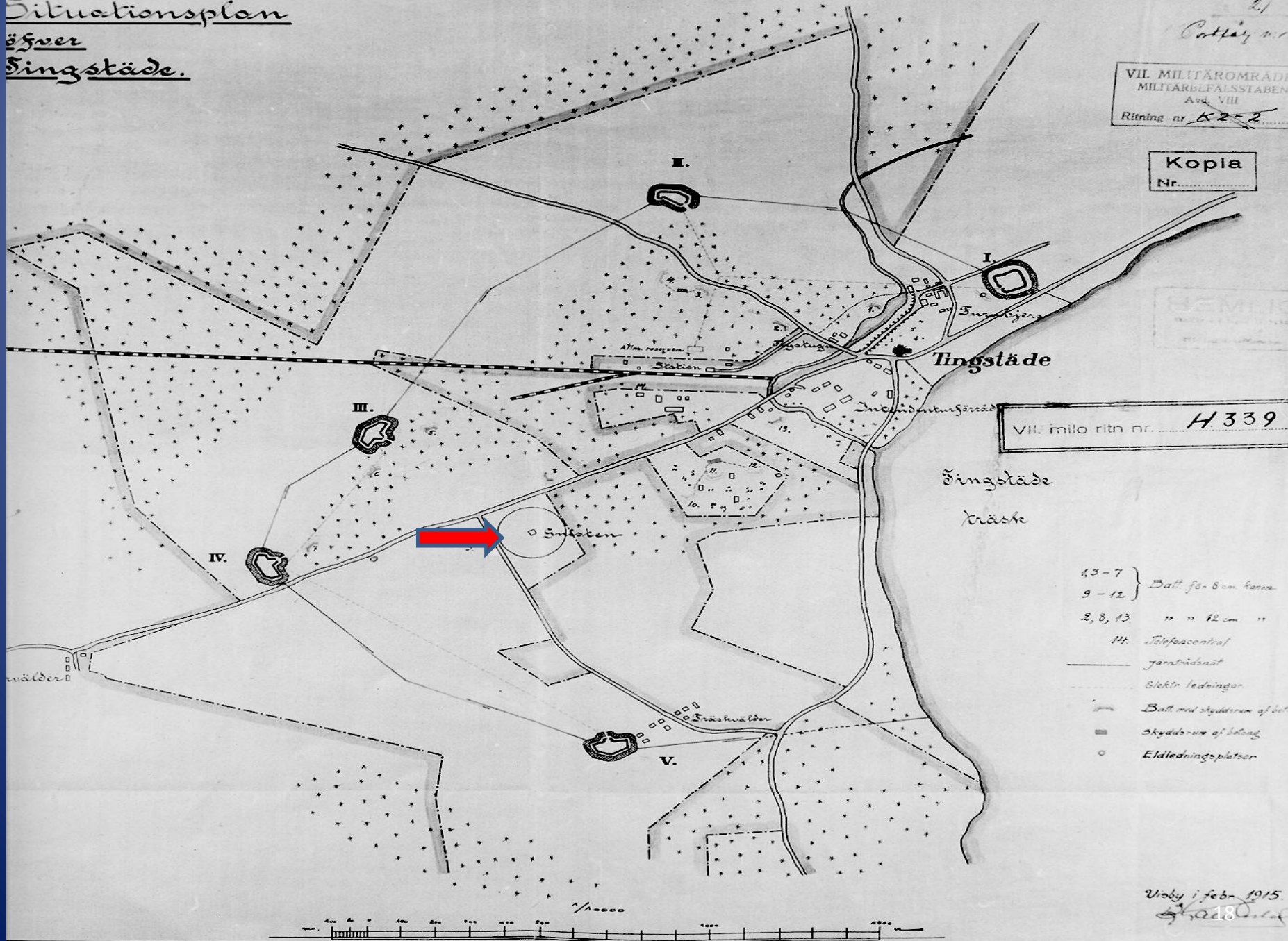

Situationsplan
öfver
Tingstade.

VII. MILITÄROMRÅDE
MILITÄRBEFÄLSSTABEN
ÅRS. VIII
Ritning nr. ~~K 2-2~~

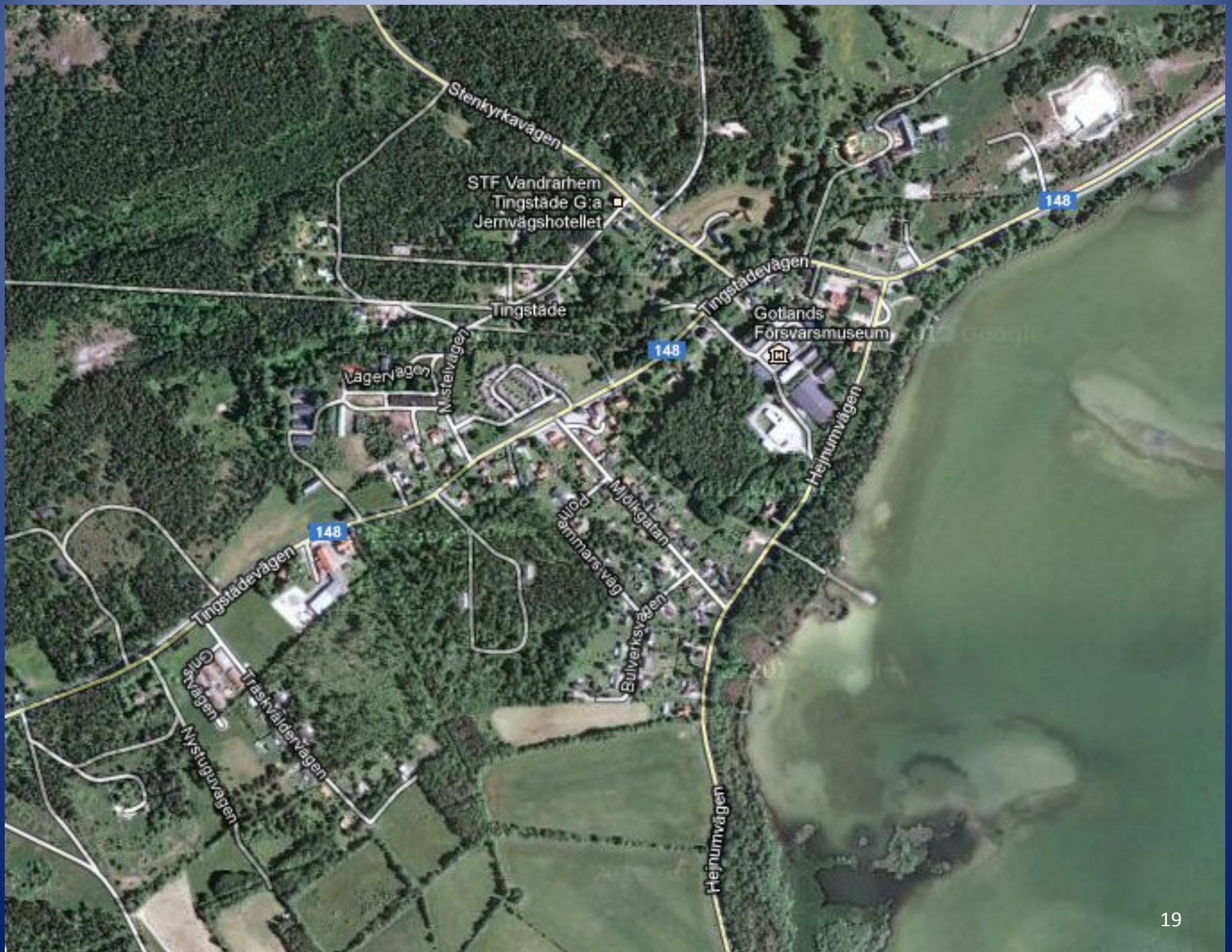
Kopia
Nr.

VII. milo ritn nr. **H 339**

- 1, 3-7 } Ball för 8 cm kanon
- 9-12 } " " " "
- 2, 8, 13 " " 12 cm "
- 14. Telefontentral
- järnvägsnät
- Elektr ledningar
- Ball med skyddstorn af bet
- skyddstorn af betong
- Eldledningsplatser

Uroby i febr 1915
18

Stenkyrkavägen

STF Vandrarhem
Tingstade G:a
Jernvägshotellet

148

Tingstade

Tingstadevägen

Gotlands
Försvarsmuseum

148

Vägervägen

Mistelvägen

Hejnumvägen

Mjölkgatan
Lemmars väg

148

Tingstadevägen

Örnvägen

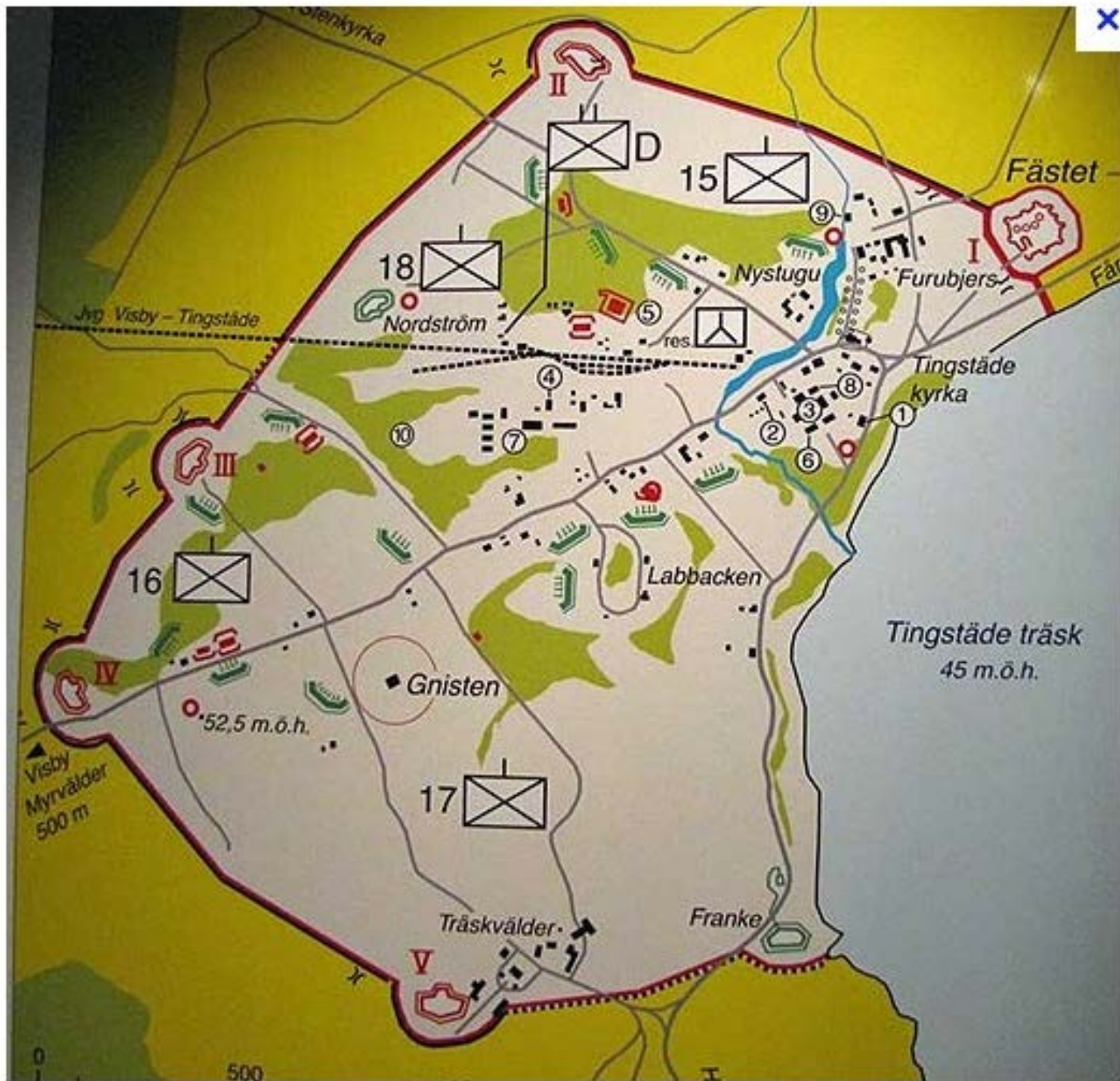
Träshäldervägen

Nystupvägen

Bulverksvägen

Hejnumvägen

Till Visby

RUNGL. MARINFÖRVALTNINGENS
TORPEDAFDELNING

PLATS FÖR GNISTSTATION
VID TINGSTÄDE

SKALA 1:1000 MÅTT I MET.

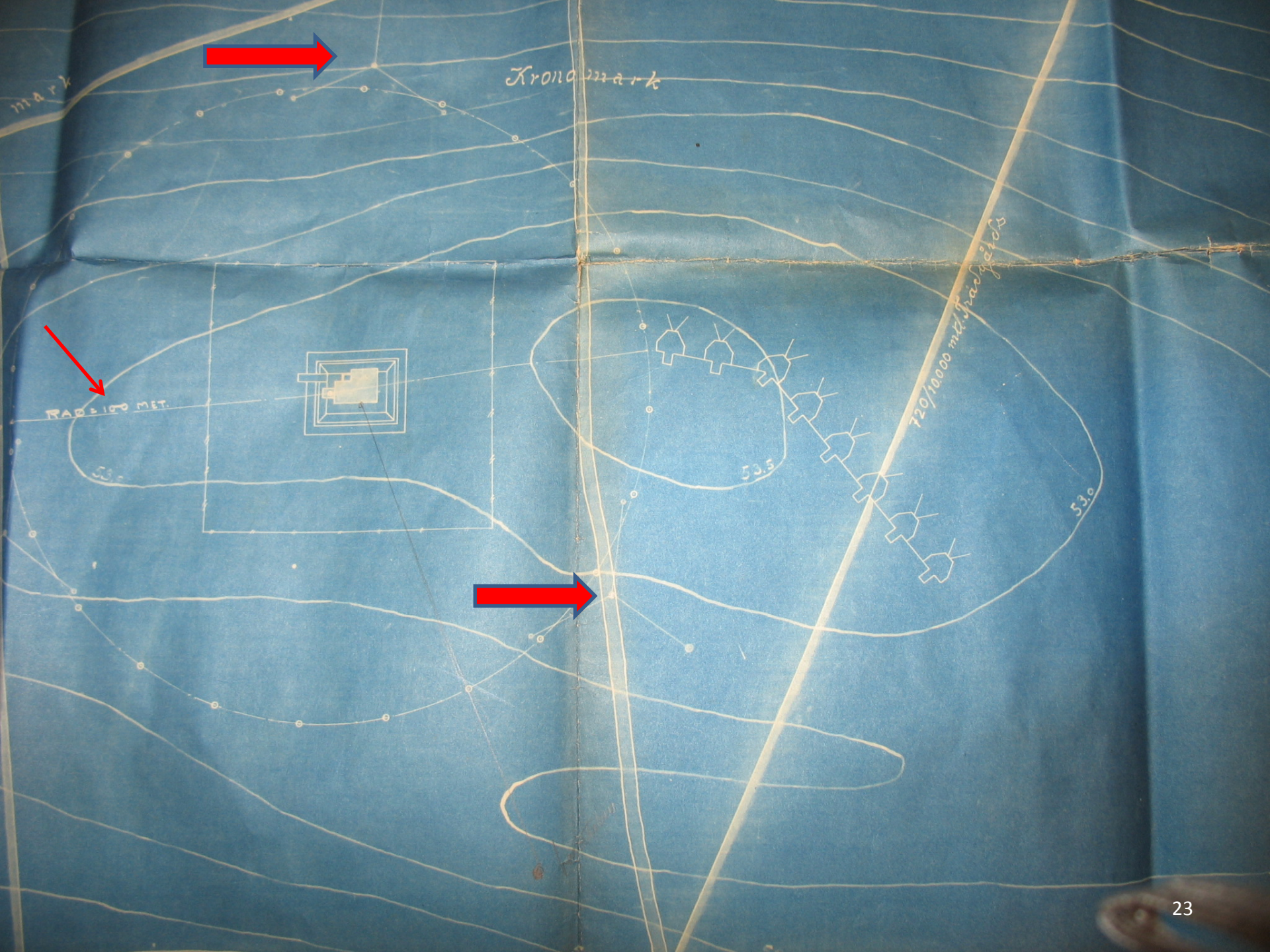
RIT: ¹²/₁₂ 1910 ¹²/₁₂ KOP: ¹²/₁₂ 1910

Jycklund

LITT: Å. 221

TO. S.

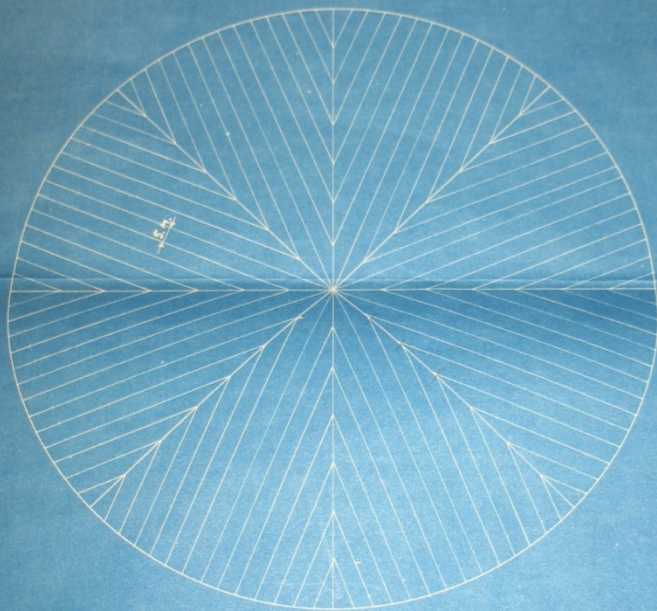
TO. K.

- MALL FÖR JORDBALLANSNÄT TILL -
- TINGSÅDE GÅSTPÅVALÖTATION -

Skala = 1:1000

Radus = 100 m

LITTA. 127.

V.P.N.

angående bostadshus vid Tingstade radiostation.

För att till den stundande vintern kunna bereda drägliga
lökaler för personalen vid Tingstade utan att överskrida det
åt telegrafverket anvisade anslag å 40.000 kronor samt utan
att föregripa Kungl. Maj:ts blivande beslut angående, huruvida
radiostationen därstädes skall komma att fortfarande tillhöra
marinen eller överlämnas åt telegrafverket, föreslås, att därstä-
des uppföres en villa, i huvudsaklig överensstämmelse med den å
bifogade ritningar angivna kommissarie-villan å Hemsön, vilken
villa torde kunna uppföras för omkring 30.000 kronor och med-
hinnas före vinterns inbrott.

Därest radiostationen kommer att överlämnas till telegraf-
verket, bygges sedermera ytterligare en villa, inrymmande dels
4 rum och kök, vilka uthyras till 3 ogifta telegrafister med
hushållerska, dels ock 3 rum och kök, som ~~uthyras~~ upplåtas till
en gift telegrafist. Intill dess denna villa uppförts, kunna te-
legrafisterna inrymmas i den för kommissarien avsedda bostaden.
Vid mobilisering får, sedan båda villorna uppförts, lotslöjtnan-
ten använda två av kommissariens rum samt bevakningschefen 4-
rumslägenheten, och de ogifta telegrafisterna få inhyra sig hos
den gifte telegrafisten.

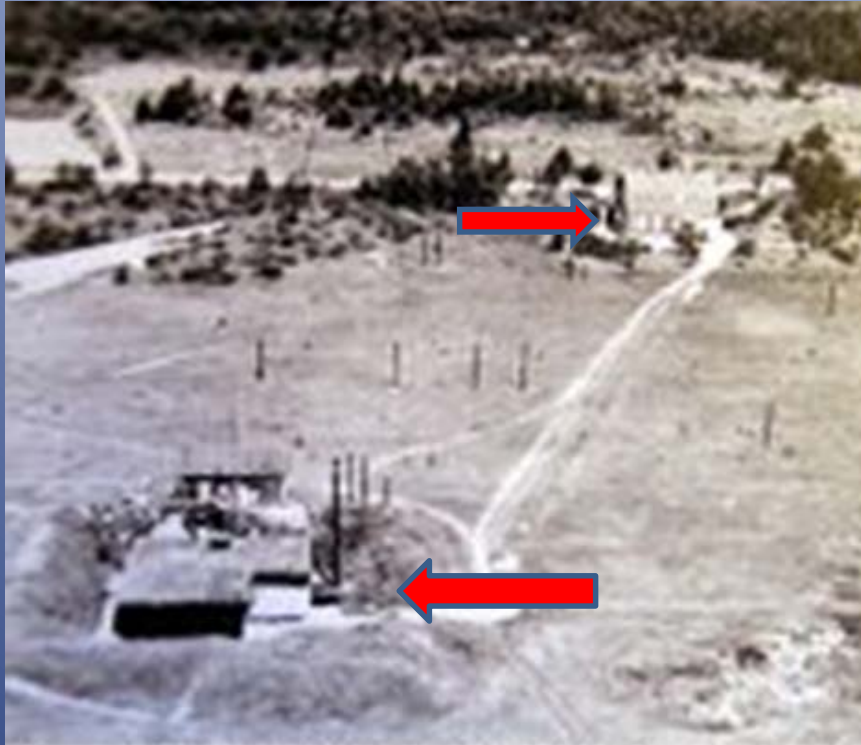
Därest radiostationen skulle komma att kvarstå under mari-

Skrivelse från Telestyrelsen med kopia till KMF, där bostadsfrågan analyseras då osäkerhet fortfarande råder vem som skall bli slutlig ägare av stationen.

Den s k "radiovillan" vid Tingstäde.

Foto: Okänd

ationen och bostaden vid Tingstjude radio. 1920-tal ? Pärn I
de radio, Tingstjude Herobygdskforenings arkiv

Röns
KONTRAKT.

Telegrafverket uthyr härmed till *Kunigl. Marinförvaltningen,*

räknadt från den *21 december* 19*17*, till den *19* —, på *1* års tid,

~~i egendomen nr. i kvarteret inom roten~~

~~och församling med adress nr. vid~~

~~+~~ ~~följande~~

det vid Tingstäde radiostation uppförda bostadshuset.

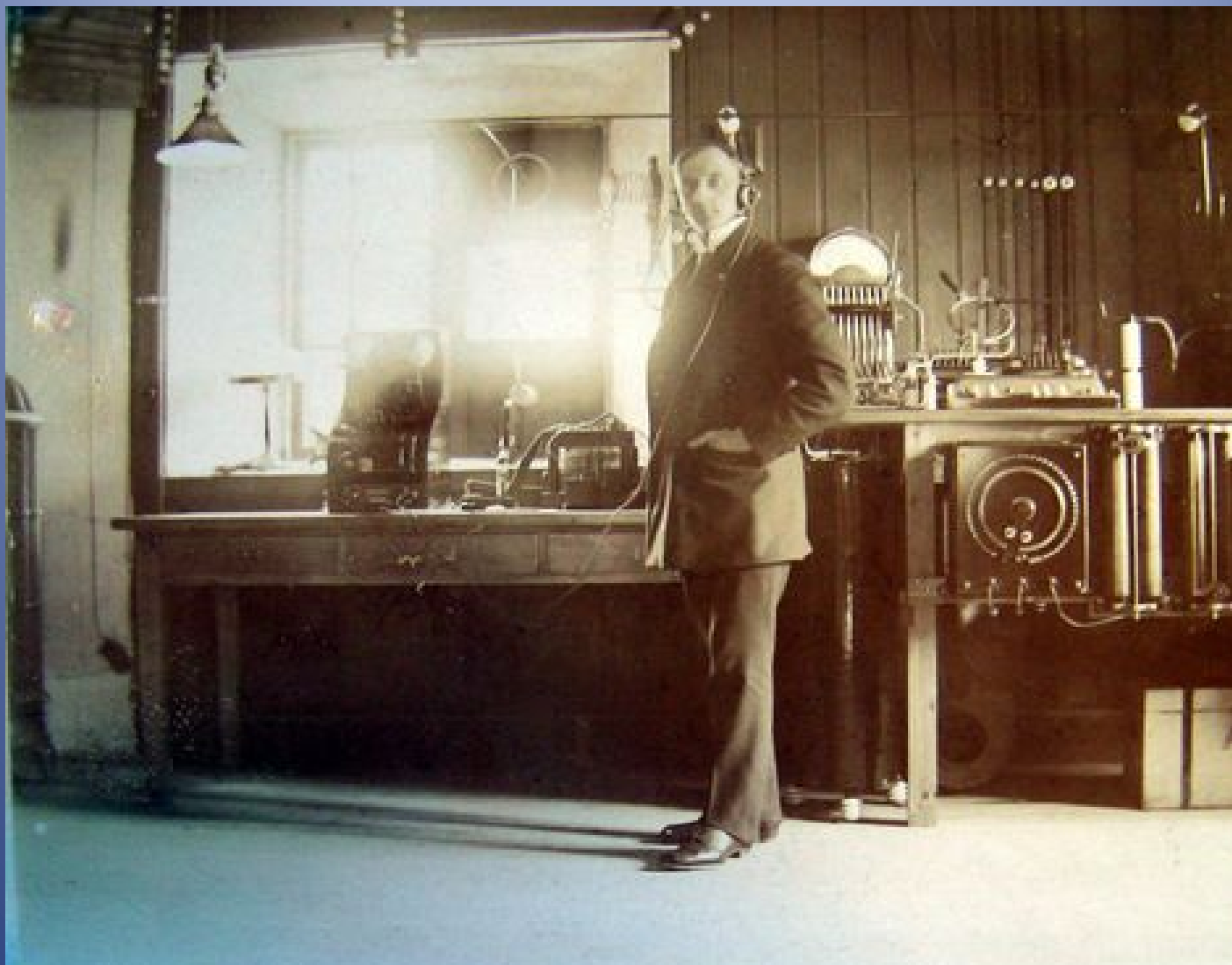
Den öfverenskomna hyressumman utgör för helt år kronor *två tusen fyrahundra*
(2400) som med *200* kronor — öre förskottsvis belalas
sist ä söckendagen före hvarje månads
~~kvartal~~ *hvarje* början till *Kunigl. Telegraf-*
styrelsens huvudkassa.

Det förhyrda ^{bostadshuset} lägenheten är afsett att användas till *bostad för till tjänst-*
göring vid Tingstäde radiostation kommenderad personal.

Hyresgästen åligger: att under hyrestiden väl vårda och aktsamt handtera lägenheten med hvad därtill hör och ersätta all skada, som genom vårdslöshet eller försummelse af hyresgästen, hans husfolk eller någon som af hyresgästen

Tingstäde radio, odaterad bild troligen 1920-talet.
Notera Rendahlsmast till vänster.

Radiotelegraf.

Telefonter system

Tingstäde Gniststation (IV) Foto John Olofsson(?)

Pärm 115 Tingstäde radio. Tingstäde Hembygdsförenings
arkiv

4. att onsdagen den 5 augusti 1914 skall räknas som första mobiliseringsdag.

Kungl. Maj:it har genom generalorder n:r 715 den 3 dennes i
under befallt, att bemanningen af Gottlands Gniststation skall
från Stockholms station så snart ske kan förstärkas med följande
personal:

/20.

Person.
till Gott-
lands gnist
station.

Underbefäl 1 man, befälhafvare för gniststationen,

Gnistmatrosar 3 man samt

Eldarekorpral eller 2. kl. eldare 1 man;

kolande gniststationens bemanning lyda under militärbefälhafvaren

Gottland och gniststationen hållas öppen dygnet om.

Som ofvan

C. A. E H R E N S V Ä R D.

/R. Thurdin.

*Waldemar
H. Stenberg*

Del av mobiliseringsorder berörande Gotlands gniststation och dess kommande bemanning.

Lörelag
Förteckning

Mr. N:o 4
Det I. Form. 20.
(S 213 C.)
Fastställes x)

över det manskap, som är kommenderat å ~~H. M.~~ *Gottlands*
grietstation från och med den *augusti* 1914.

Fastställd eller för särskilt fall bestämd besättningslista		Kompani	N:r	N a m n	Stat eller yrkesgren	Tjänstbarhetsklass	Dag för senaste uppflyttring i tjänstbarhetsklass	Kurs, som bör genomgås
Stat eller yrkesgren	Tjänstbarhetsklass							
	<i>Ulärmpf.</i>		<i>496 $\frac{58}{13}$</i>	<i>Kempe</i>	<i>Grietm.</i>	<i>K</i>		
	<i>"</i>		<i>1759 $\frac{45}{10}$</i>	<i>Grietm.</i>	<i>---</i>	<i>K</i>		
				<i>i stället för</i>				
			<i>6te m^{te} 2</i>	<i>Lindbom</i>	<i>Grietm.</i>	<i>2te k^{te}</i>		
			<i>--- 163</i>	<i>Planman</i>	<i>---</i>	<i>2te k^{te}</i>		

Stockholm den 18. augusti 1914.
Ove Gylden Friem

Resultat

erhållna vid provning den 20 sept 1915

Komp.	N ^o	Kamm	Fäm.kl.	Amn. språk	Sid	Flöms bokstäm	Bel	Andr.	Rätt p. amn.	Betyg
6 ^{te} Komp.	62	Eriesson	Wok.	Syska	3 ^m	361	5	6.5	110	10
"	142	Torgemarsen	Korp.	"	"	380	-	-	128	10
"	75	Blomqvist	"	"	"	387	9	6.9	111	10
"	205	Rundström	2 ^{de} kl.	"	"	252	15	2.15	74	x) 6
7 ^{de} Komp.	25 ²³⁸ / ₁₄	Berglund	opf.	"	"	350	13	2.13	108	10

Samtliga utom 6te Komp. 205 Rundström berättigade till premie.

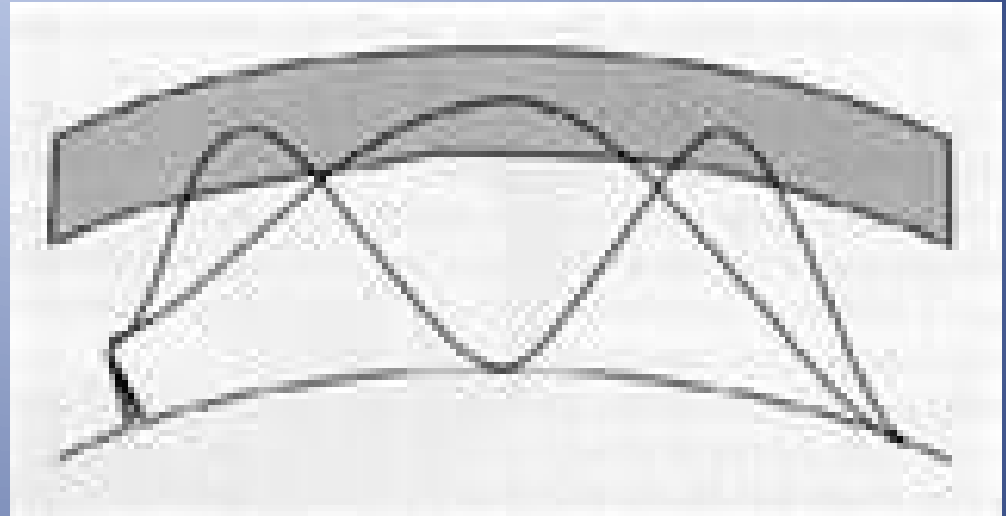
x) Ej fört genomgått någon fullständig kurs
 Fingstaån den 20 sept 1915
 Wok 6-62 Eriesson
 Bel. för amnestation

1915-09-20

Resultat månadsprov sept 1915

Uttalande från Kungl. marinförvaltningen avseende Tingstäde status på 1920-talet.

Stationens räckvidd har även väsentligt vidgats. För övrigt är, som chefen för marinförvaltningens torpedavdelning kommandörkapten J.G.Ekelund framhållit i ett samtal med en tidningsman, *”räckvidden ett så tånjbart begrepp om natten t.ex. kommer man upp till omkring 50% större räckvidd än om dagen och likaså kommer man längre mulna dagar än klara beroende på att solstrålarna ha ett stort inflytande på de elektriska vågorna.”*

Vid solförmörkelsen 1914, total i Mellansverige, var Tingstäde och Karlskrona radiostationer engagerade i förbindelseprov beställda av Telestyrelsen. Man ville få reda på huruvida fenomen av typen solförmörkelser påverkade radiotrafiken och då framförallt trafik via jonosfären.

Franzén och
Jakobsson
Gniststatio-
nen ,
Tingstäde
1918

Oscar
Franzéns
fotosamling
Tingstäde
Hembygds-
för:s arkiv
Foto
Bruzelius,
Visby

Oscar Franzén på vakt vid Tingstäde Gnist-
station

Oscar Franzéns fotosamling

Tingstäde Hembygdsförenings arkiv

Avskrift.

1919 den 18 februari.

Kungl. Sjöföresvare-
Departementet.

Kommando-Expeditionen.

N:o 186.

Till

Kungl. Telegrafstyrelsen.

Ink. K. Telegrafstyrelsen
19 Febr. 1919.
R A 215

Anm. Å Radiobyrån
pl. 21 Febr. 1919.

Skr. Gotl. bol.

Skr. Int. byrån i Bern

Anm. Å Radiobyrån
Skr Gotlandsbolaget
Skr Int.byrå i Bern

Kungl. Maj:t har i nåder befallt,
att Tingstäde gnistation skall öppnas för allmän korrespon-
dens från och med den 15 nästkommande mars, skoland stationen
tills vidare hållas öppen dygnet runt, samt
att utan hinder av ovanstående föreskrift Ångfartygsaktiebola-
get Gotlands med gnist försedda ångare, vilka trafikera traden
Gotland - fastlandet, skola äga rätt att redan före nämnda tidpunkt
utväxla gniştelegram med Tingstäde gnistation.

Vilket jag härmed har äran meddela.

Stockholm den 18 februari 1919.

Erik Palmstierna.

Tingstäde gniststation
öppnar för kommersiell
trafik, får Sveriges 5.e
civila signal SAE.

Styrman
Fritiof E.L.
Carlsson 1919
Fotograf Karl
Carlsson,
Karlskrona

Oscar Franzéns
fotosamling

Tingstäde
Hembygds-
förenings
arkiv

Stationschef
1921-1930

Marconiutrustning ombord

Nobile med luftskeppet Italia passerade över Sverige i april 1928. Radiokontakt etablerades mellan Tingstade radio och luftskeppet. Chef Tingstade radio var då styrmannen av 2.graden Fritjof Carlsson.

1929 Tingstäde radio blir militärmeteorologisk B-station

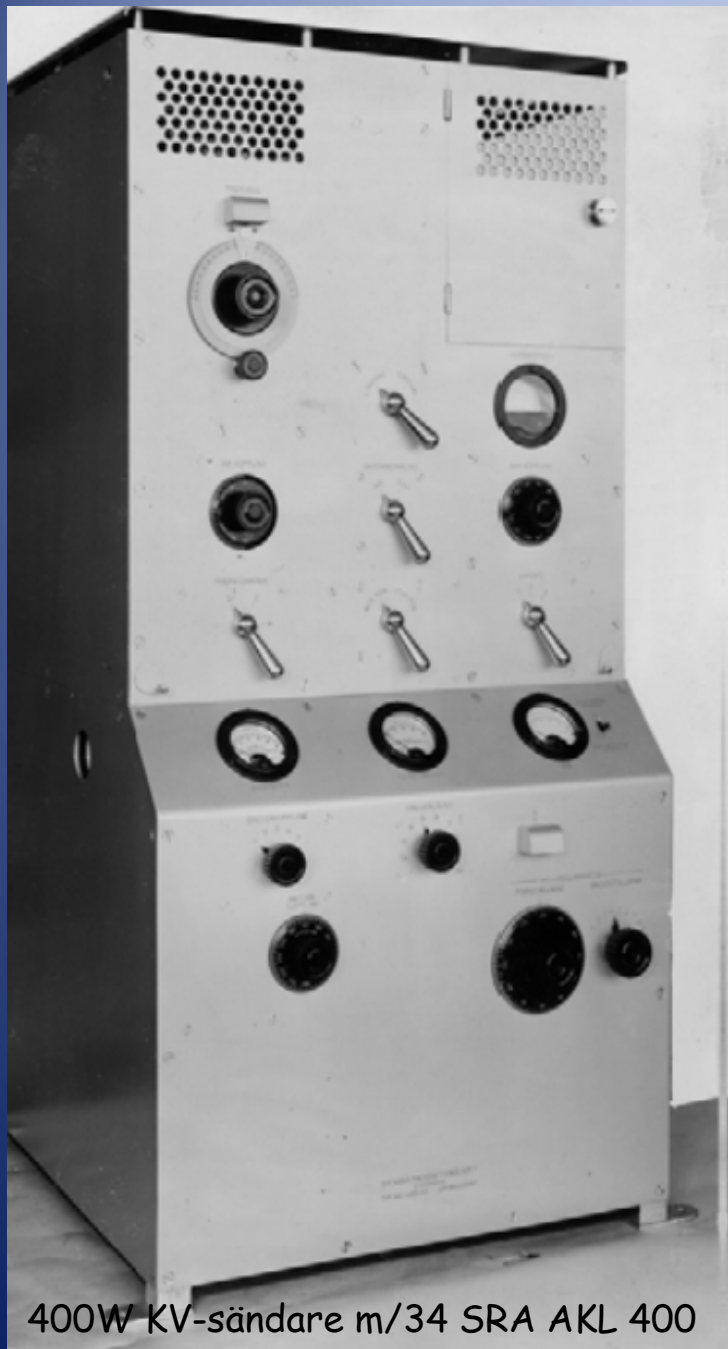

Instruktionen stadgade bl a följande:

Avfattning av internationella väderprognoser för flottan och vädertelegram för flygtrafik.

Sommaren 1933 startade ABA passagerartrafik mellan Stockholm och Tingstäde träsk med sjöflygplan, bolaget fick utnyttja Tingstäde radio för väderuppgifter och pejling.

SMHA påpekade att Gotlandsstationen var den viktigaste för flottan och då särskilt sjöflyget.

400W KV-sändare m/34 SRA AKL 400

KV-mottagare MK1-A, troligen 30-tal AEG

Namnbyten på radiostationen

1935 Tingstäde radio (SAE)

1922 Gotlands radiostation (SAE)

1909 Gotlands gniststation (GSG)

1902 Gotlands gnisttelegrafstation

Radiobunker vid Tingstäde

Foto: Hans G Svanström

Bertil "Jerker" Eriksson, meriterad radiotelegrafist vid bl a Tingstäde radio. Många skickliga och uppskattade telegrafister har tjänstgjort vid Tingstäde radio genom de 100 åren stationen har funnits. Ett namn sticker ut, nämligen högbåtsmannen Bertil Eriksson, som var stationerad vid stationen under perioden 1926-1954 alltså i hela 28 år.

Bertil var född i Stockholm 1902 och började sin telegrafistkarriär vid SJ redan 1921, enligt uppgift placerad vid centralstationens telegrafkontor. Samma år tog han värvning vid flottan och fullföljde sin telegrafistutbildning med att året därpå erövra sin första medalj för yrkesskicklighet i signalering. 1922 fick han också M.I.S. (Medalj I Signalering) första pris i såväl ljudtelegrafering som signalering.

Foto: Hans G Svanström

Tingstäde radios expedition 1958. I förgrunden Gunnar Nilsson, bakom från vänster: Göte Karlsson, Kjell Sjö - quist, stationschef Gerhard Sundell, Nils Nordström och Dan Broddvall.

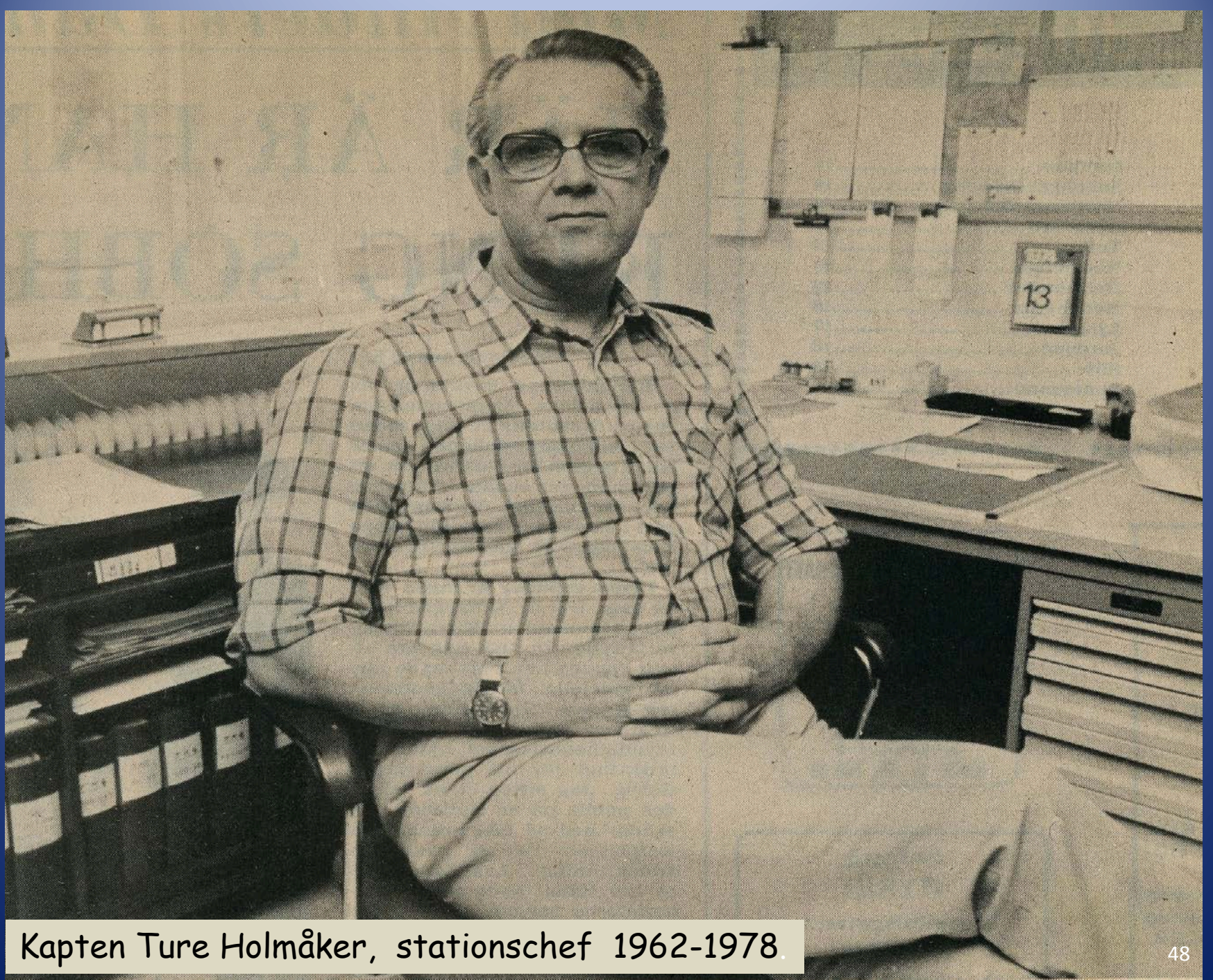
Mottagare National NC 100

Standard mottagare m/39
AGA

Mottagare m/50 BRT

Kapten Ture Holmåker, stationschef 1962-1978.

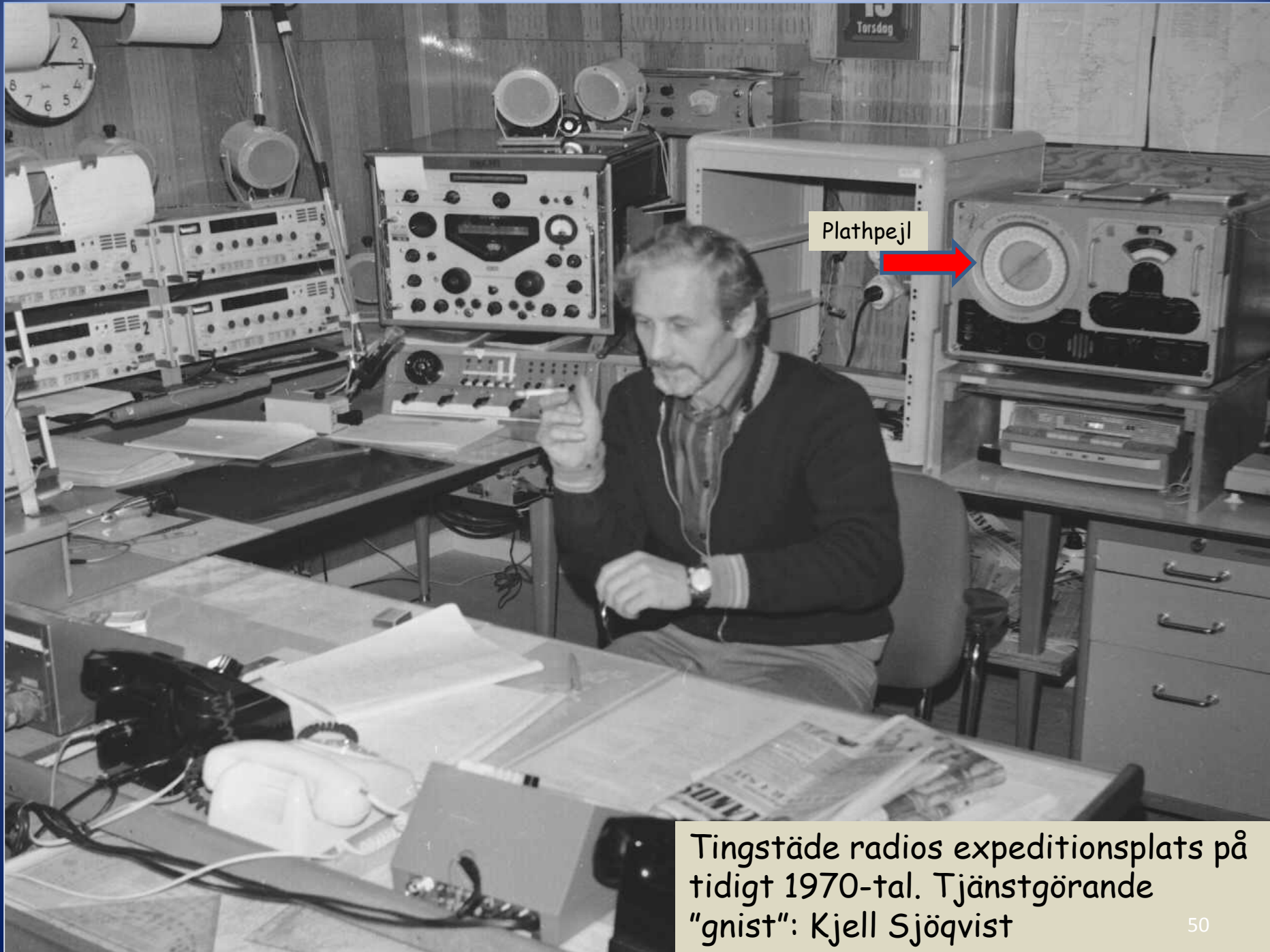
Fotograf okänd

Exempel på äldre expeditionsplats med det s k "standardbordet" för en telegrafist, före 70-talet.

Mottagare av typen BRT till vänster och LV-mottagare typ Racal till höger.

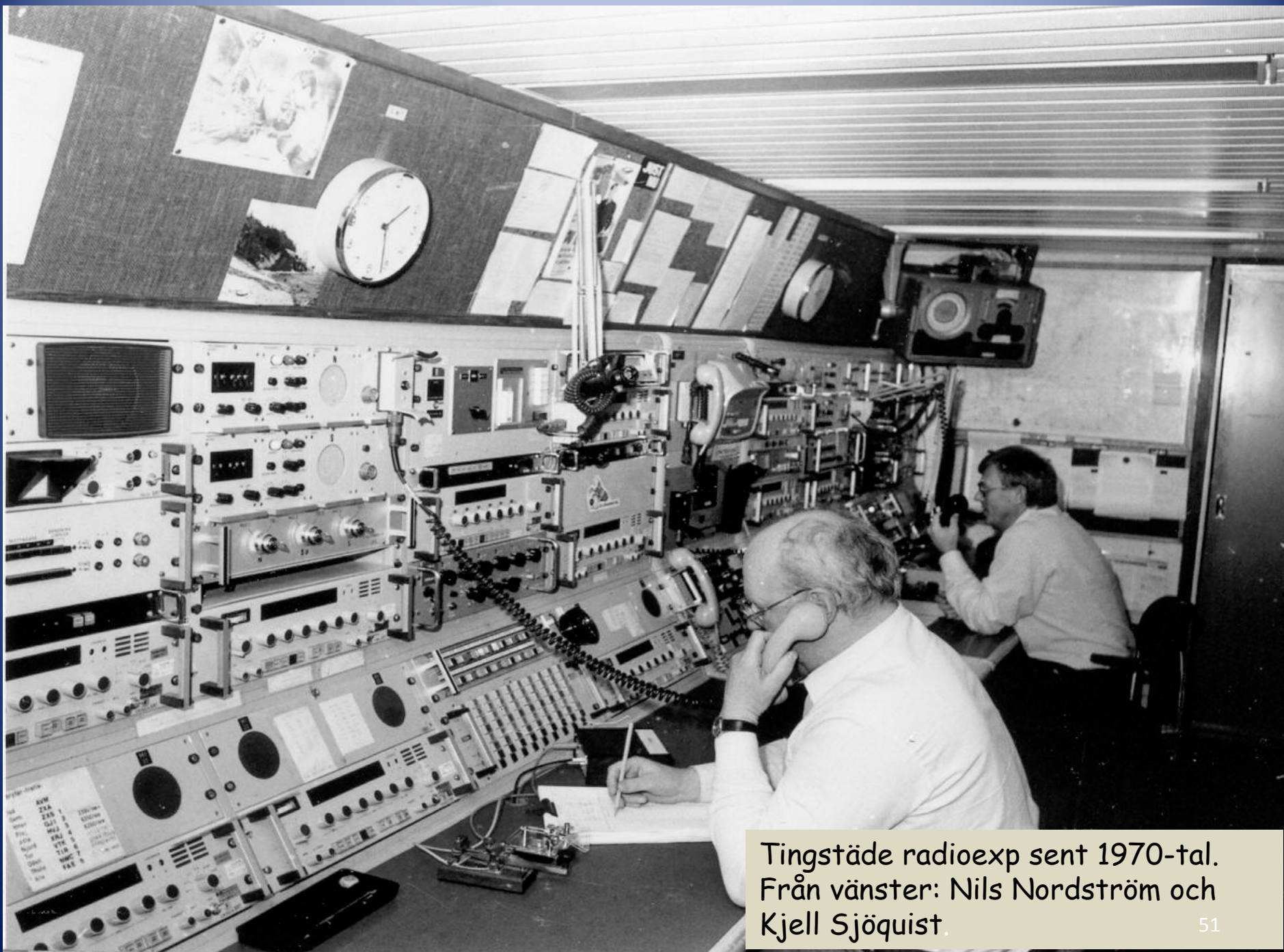
Till höger infällt i bordet omkopplingsenhet för att välja sändare, abonnent m m.

Inget "glassigt" tjänsterum men OK för att lösa uppgiften. I närheten bör ha funnits utrymmen för fax, fjärrskrift, sjöräddning o dy.

Plathpejl

Tingstade radios expeditionsplats på tidigt 1970-tal. Tjänstgörande "gnist": Kjell Sjöqvist

Tingstade radioexp sent 1970-tal.
Från vänster: Nils Nordström och
Kjell Sjöquist.

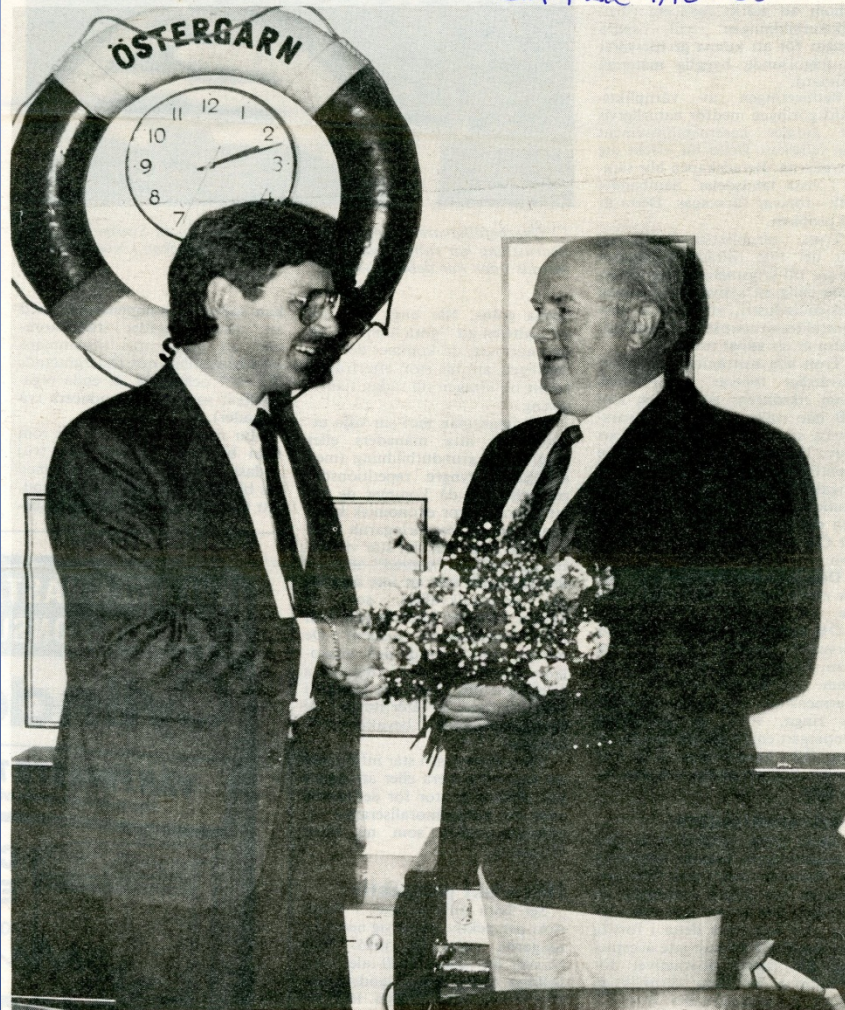

Anders Säbom, stationschef 1978-2000.
Den person som suttit längst som chef
vid stationen.

Tackades för 33 år vid Tingstäde radio

GATid 4/10-88

□ *Chefen för Tingstäde radio Anders Säbom tackar Nils Nordström.*

Den sista september lämnade radiotelegrafisten och sjöräddningsledaren **Nils Nordström** sin tjänst vid Tingstäde radio/MKG efter 33 förtjänstfulla år.

Nils Nordström — som är en välkänd röst för alla sjöfarare — kom till Tingstäde radio 1955 och har med undantag av några kortare tjänstgöringsperioder på isbry-

tare och flottans långresefartyg Älvsnabben tjänstgjort vid stationen intill den nu stundade pensioneringen.

Chefen för Tingstäde radio, Anders Säbom, konstaterade i sitt hyllningstal att han nu tar farväl till en av de skickligaste yrkesmännen han mött i denna genre och att det inte blir lätt att fylla detta tom-

rum.

Nils Nordström mottog Gotlands militärkommandos minnesmedalj i guld, en telegraferingsnyckel med plakett från kollegerna, tavlor från fackföreningen och lotsarna där lotsen Gillis Ulmstedt passade på att tacka för fina insatser under alla år.

Sven-Olof Skoog alias Oleg Gontjarenk

Tingståde Radio SAE

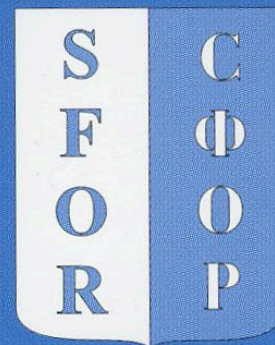
COAST RADIO STATION SINCE 1912

GOTLAND RESCUE CENTER

GOTLAND MILITARY COMMAND

621 86 VISBY
SWEDEN

Runt om i världen har s k "DX-lyssnare" observerat och följt Tingståde radios trafik och skickat lyssnarrapporter till stationen som uppskattat detta och skickat s k QSL-kort till lyssnarna. Många lyssnare har säkert noterat att den populära radiostationen har försvunnet från etern.

Tingstäde radioexp under 1990-talet.
Från vänster: Kjell Sjöquist och Benny
Bergman.

Tingstade radios tjänstgörande personal 1990-talet.

Övre raden: Benny Bergman, Roy Johansson, Gunnar Nilsson, Rikard Wärrff
Nedre rad: Leif Thunberg, Kjell Sjöquist, Hugo Lindqvist, Anders Säbom

Började som Gotlands gniststation

Tingstade radio har fyllt åttio år

Gotlands gniststation hette den från början. Sen Gotlands radio. Numera heter den Tingstade radio.

I går fyllde den här gotländska kustradiostationen 80 år. Eller 90, beroende på hur man räknar.

Årsdagen firades med invigning av en ombyggnad som gjorts vid stationens hemliga mottagarcentral. Den är så hemlig att GT inte fick vara med vid invigningen, ja vi får inte ens tala om i vilken socken centralen finns. Men tro inte att grabbarna vid Tingstade radio jobbar i Tingstadel!

men personalen och mottagarcentralen flyttade till hemlig ort.

Och det är den centralen som nu moderniserats och byggts ut. Inte minst har man fått en ny pejl som inte bara ger riktningen till ett fartyg utan också avståndet. Viktigt inte minst vid sjöräddning, förstås.

En annan nyhet är en ny anläggning för kommunikation med svenska FN-förband i utlandet, en trafik som redan pågått via Tingstade i många år men som nu förbättras väsentligt. Inte bara myndigheter utan även civila anhöriga kan via Tingstade radio hålla kontakt med FN-svenskarna för närvarande i Libanon. Inte minst går många blommogram den här vägen.

80 eller 90 år? Tja, egentligen firar stationen 80 år, det var 1912 den placerades i en bunker vid Tingstade då nybyggda fästning. Men man kan också räkna från 1902, då den allra första "gniststationen" anlades på Gotland, då i Fårösunds batteri vid Norra gattet.

Från början var det en station enbart för militärt ändamål, men efter bara några år blev den ett led också i sjöräddningen. "Vidarebefordra signaler från fartyg i nöd", löd ordern.

Historik

Hur stationen under första världskriget kunde avlyssna chiffrerade telegram mellan krigsförande, tyska fartyg. Hur man på 20-talet bevakade den tyska flygtrafiken Stockholm-Gotland-Stettin. Hur man ungefär samtidigt blev "flottans viktigaste" meteorologiska station, och hur man från 1931 fick utväxla Morsdags-telegram mellan svenska fartyg - om allt detta kan man läsa i den historik som Bengt Hammarhjelm och stationens chef Anders Säbom utarbetat lagom till jubileet.

Men hemligt

Det är sedan 1935 stationen haft namnet Tingstade radio - och ända fram till 60-talets början låg också stationen i sin helhet i Tingstade. Men då flyttades den istär - sändarstationen blev kvar i Tingstade

Hälften av varje

Det är faktiskt en ganska bred verksamhet som den äta man starka bemanningen svarar för. Ungefär hälften utrustas för militären, hälften för den civila sjötrafiken.

Till den militära delen hör förutom att förmedla radiotrafiken också utbildning av i första hand kustflottans radiotelegrafister.

Till den civila delen hör all trafik som förmedlas till och från fartyg - en telegramförmedling som man tar betalt för. Bästäl kommer sjöräddningen, där Tingstade radio med sitt läge mitt i Östersjön spelar en väsentlig roll. Dessutom ger stationen den civila trafiken service av olika slag; främst ständiga väderrapporter och kontakter och information om hamnar och hamnservice.

Välbehållen

Det är alltså en radiostation med många järn i elden. Eller som MKO:s stabschef Carl Eklund uttryckte saken vid jubileet i går:

- En väl bibehållen 80-åring med många förhållanden!

Då menade han inte bara stationens många kontakter utåt, utan kanske främst tillhörigheten. Stationen ingår i militärkommando Gotland, men personalen anställs av marinkommando ost, lönerna utbetalas av chefen för armén, mobiliseringsansvaret ligger hos

Gotlands kustartilleriförsvar - och det är chefen för marinen som ansvarar för själva produktionen!

På tal om personal måste också nämnas den låga omsättningen. Här jobbar till exempel Rickard Wärff som kom hit som värplik 1965 och fortfarande är kvar. Kjell Sjöquist och Gunnar Nilsson är ännu värre, de finns kvar sedan 50-talet.

- Det här är ett ställe vi trivs på, säger Gunnar men bjuder inte in på sving.

Obehöriga äga icke tillträde.

OLA SOLLERMAN

Bengt Hammarhjelm, militärhistoriker och före detta chef för Gotlands Regemente, fick Gotlands kommuns kulturpris 2005.

Kultur-och fritidsnämndens motivering lyd: "Kultur-och fritidsnämnden i Gotlands kommun har beslutat att 2005 års kulturpris ska gå till Bengt Hammarhjelm, som med idogt arbete bevarat ett viktigt stycke gotländsk historia åt eftervärlden.

Ett gediget historieintresse med sin tyngdpunkt i den gotländska militärhistorien har lett till att Bengt Hammarhjelm genom åren skaffat sig en unik kunskap om Gotlands försvar och då även Tingstäde radio.

Bengt Hammarhjelm är också en eftertraktad och uppskattad föreläsare och beskrivs av många av sina åhörare som ett levande uppslagsverk."

TINGSTÄDE RADIO

Uppkomst och utveckling

Bengt Hammarhjelms, Anders Säbom

□ Löjtnant Gunnar Nilsson, kapten Anders Säbom (stationschef) och löjtnant Rickard Wärf, är tre av de åtta som idag arbetar vid Tingstäde radio. Igår firade de och ett 50-tal andra personer Tingstäde radios 80-årsdag och invigningen av stationens nya mottagardel.

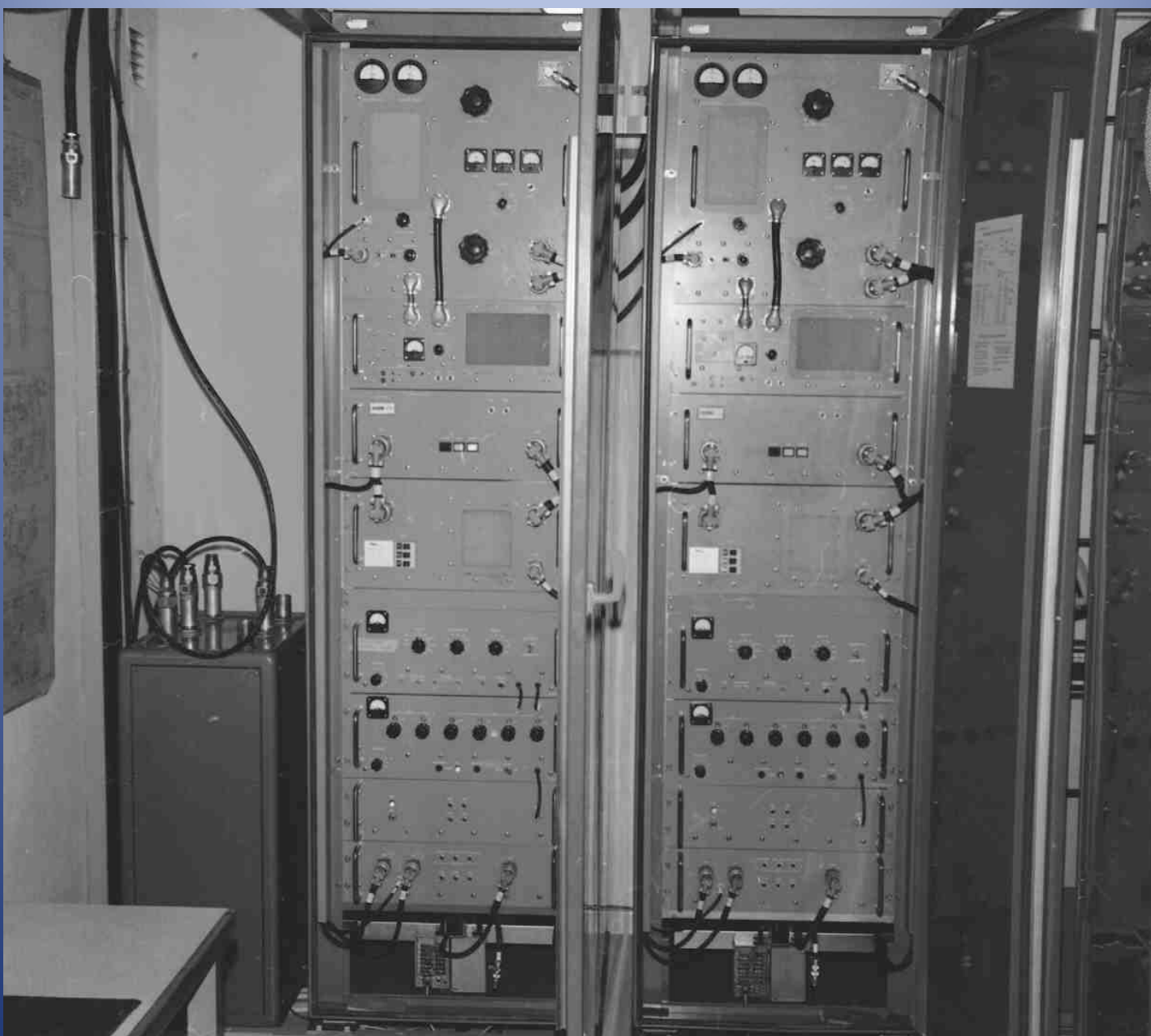
Ingenjör Jan-Erik Edmark, tillhörande Gotlands Kustartilleriförsvar, ansvarig för underhåll och installationer vid Tingstäde radio under en lång period före nedläggningen.

Edmark rönte stor uppskattning för sitt stora kunnande och lugna framtoning hos stationens personal.

3 kW LV-sändare m/42 SRT, en trotjänare i marinen, blev kvar ända in på 1990-talet! Till höger antennavstämningenshet modifierad av Karlskronavarvet.

KV-sändare 763/CT 1000 SRT från 1970-talet.
Antennväxel till vänster.

Manöverutrustningar för sändare CT 1000, placerade i mottagarexpeditionen för att styra sändare i annex.

KV-sändare 771, 10 kW. Tillverkare Philips, drivsteget till höger från SRT

Tingstade radio expeditionsplats på 1970-talet.
Moderna KV-mottagare av typen 722 från SRT
Till höger LV-mottagare typ Ra 117(Racal)

Sommaren 1980 genomfördes en expedition till Arktis kallad YMER-80. Den sammanföll också med firandet av Vegaexpeditionens 100-årsjubileum. Tingstade radio fanns med som distributör av iskartor på kortvåg och det fungerade enligt uppgift bra.

Sjöräddningsaktioner där Tingstäde radio varit inblandade

**60 räddades på Atlanten
tack vare Tingstäde radio**

10 november 1993 kl 0334 uppfattade telegrafisten Kjell Sjöquist vid Tingstäde radio ett nödanrop från lettiska fiskefartyget "Lunochod". Sjöquist kopplade upp stationens nya pejl och lyckades bestämma fartygets position till cirka 15 mil nordost om Skottland vid Shetlandsön Bressay. Samtliga 60 personer ombord räddades.

Endast Tingstäde radio uppfattade anropet från det nödställda lettiska fiskerifartyget "Lunochod" på tisdagsmorgonen.

Det stora fartyget, med 60 besättningsmedlemmar, hade då grundstött på en från Gotland så avlägsen plats som vid Shetlandsön Bressay, 15 mil nordost om Skottland.

Tack vare stationens nya pejl kunde fartyget positionsbestämmas och samtliga ombord räddas.

Kl. 03.34 på tisdagen uppfattade vakthavande telegrafisten på marinens kustradiostation Tingstäde radio, Kjell Sjöquist, nödanropet från den flytande fiskfabriken "Lunochod".

Sedan fartyget positionsbestämts vidarebefordrades uppgifterna till den engelska sjörädd-

60 räddades på Atlanten tack vare Tingstäde radio

ningen som kl. 04.10 kunde meddela att de hade den nödställda under kontroll vid Shetlandsöarna och att samtliga ombord klarat sig.

Den först utsända räddningsbåten kunde dock inte ta ombord besättningen på grund av de kraftiga sjöarna. De räddades i stället med helikoptrar men en man lyckades simma i land. Fartyget hotade att slås sönder i de kraftiga sjöarna.

Unik pejl

Tingstäde radio, som också är en sjöräddningsundercentral, har under många år samverkat med andra pejlstationer i norra Europa

och därmed effektivt kunnat fastställa nödpositioner, berättar stationschefen Anders Säbom.

– Möjligheten att kunna pejla från en ö mitt i Östersjön är särskilt fördelaktig och har utnyttjats med framgång genom åren.

För knappt ett år sedan installerades en ny mycket modern pejl som efter viss ombyggnad av Försvarets materielverk blev unik till sin funktion.

Genom ett samarbete med Institutionen för rymdfysik i Uppsala och Foa 3 i Linköping kan man med endast denna pejl fastställa den nödställdes läge. Man utnyttjar helt enkelt jonofärsreflektio-

nen som kompletterar pejlbåringen med ett avstånd.

Redan kort efter installationen fick den nya pejlen visa vad den gick för. I februari i år lyckades den trots extremt dåliga atmosfäriska förutsättningar pejla den polska färjan "Jan Heweliusz" som gick under i hårt väder utanför Rügen.

Bemannade stationer

– För närvarande pågår en övergång från manuellt betjänade säkerhetssystem till nya satellitburna system i enlighet med internationellt fattade beslut. Allt fler kustradiostationer automatiseras

och relästyrs, påpekar Anders Säbom.

Kvar finns dock ännu ett "arv" i form av äldre fartyg med en gammal typ av utrustning och så kommer det sannolikt att vara ett antal år framåt inte minst med hänsyn tagen till Östeuropa och de proportioner som marknaden för fartygsfrakter tagit där.

– Nattens händelse belyser problemet väl och det är lätt att konstatera att ingen räddning hade varit att påräkna om inte sjöräddningspersonalen på Tingstäde radio varit alert denna tidiga tisdagsmorgon.

Lars Schill

SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET

Tingståde Radio tystnar

Den 13 mars nåddes vi i SSRS av ett fax från Försvarsmakten (FM) om att Tingståde radio skall läggas ner. Direktiven för Försvarsmakten och dess omorganisation innebär att kustradiostationen Tingståde radio inte längre ingår i den så kallade målbilden för Försvarsmakten.

Nedläggningen kommer inte direkt oväntad eftersom dagens kommunikation alltmera sköts av datorer och digitala ramsor.

GMDSS, det internationella nödpassningssystemet sköter nu de mänskliga öronens tjänst och knappologin har kommit för att stanna ett tag.

Sjöräddningscentralen, MRCC, har centraliserats till Göteborg, sedan några år.

Alla mottagare och sändare fjärrstyrs nu från en plats i landet och en reservplats finns fortfarande i Telias kustradiostation i Stockholm som är sjöräddningsundercentral, MRSC.

Fartygens alla rörelser följs av sofistikerade satellitsystem i allt större omfattning och de mänskliga röstmeddelandena finner nya och snabbare vägar.

Det var väntat men ändå är det nu så definitivt.

Sedan början av 1900-talet har Tingståde varit en radiostation som inte bara varit militär utan också på ett mycket aktivt sätt stött oss civilister med god passning och allehanda hjälp.

För Sällskapets del minns vi många tillfällen där de vakna och ambitiösa telegrafisterna tidigt varskott oss om olyckor till sjöss.

För oss sjöräddare som var på avstånd från Gotland var Tingståde mera känt än Visby.

För våra Gotlandsstationer var Tingståde radio en förutsättning för att utlämnningen skulle fungera ända tills för några år sedan.

Till alla er som jobbat på eller med Tingståde radio riktar vi från Sällskapet ett varmt tack för mycket god vakthållning i sjösäkerhetens tjänst.

Faxet avslutas med orden:

"C Marin E O hemställer om att berörda myndigheter vidtager erforderliga åtgärder med anledning av att Tingståde radios publika åtagande upphör, samt information härom sprids i erforderlig omfattning."

Sällskapet är ingen myndighet men vi sprider detta ändå och saknar en gammal bundsförvant som betytt mycket för oss genom åren.

Global Maritime Distress and Safety System **GMDSS**

INTRODUCTION

"The GMDSS - which became fully effective on 1 February 1999 - is essentially a worldwide network of automated emergency communications for ships at sea. It means that all ocean-going passenger ships and cargo ships of 300 gross tonnage and upwards must be equipped with radio equipment that conforms to international standards as set out in the system. The basic concept is that search and rescue authorities ashore, as well as shipping in the immediate vicinity of the ship in distress, will be rapidly alerted through satellite and terrestrial communication techniques to a distress incident so that they can assist in a co-ordinated SAR operation with the minimum of delay."

Motion

1996/97:Fö703

av Sivert Carlsson (c)

Sjöräddningssamarbete i södra Östersjön

Innehåll

- [Hemställan](#)

Från att länge ha fått fungera som en gräns mellan stormakter och en effektiv ridå mellan Öst- och Västeuropa utgör nu Östersjön, efter kommunismens fall, ett livgivande hav, där den ursprungliga Europavisionen om gemenskap och fred, utan murar mellan människor och länder, kan förverkligas.

I denna utveckling är det naturligt att de södra delarna av Östersjön fått ökad betydelse för sjöfarten.

Området från Smålandskusten, Oland och vidare mot Blekinge och Danmark har idag den mest omfattande sjötrafiken i Östersjön.

Ökat tonnage, nya transportleder, ökad färjetrafik, ökad mängd oljetransporter, ökat antal fritidsbåtar, viktig fiskezon, betydande örlogsmarin verksamhet m.m. medverkar till fortsatt utökad sjötrafik i området.

Denna aktivitetsökning medför också att riskerna för olyckor och incidenter av olika slag kommer att öka. Därmed också behovet av olika räddningsaktioner.

Det är angeläget att översyn och utveckling av sjöräddningstjänst och informations-inhämtning ständigt hålls aktuell. Samverkans- och samordningsfrågorna mellan de olika länderna likaså. Ett kontinuerligt och förbättrande arbete måste på dessa områden ständigt pågå.

Samverkan Gotland, GotSam

Allmänt

Nedläggningen av Tingstäde radio innebar, förutom rollen som lokalt placerad kustradio-station, att den samordnande roll stationen haft vid framförallt sjöräddningsuppdrag mot andra myndigheter försvann. Detta "vakuum" initierade tankarna på en ny organisation på Gotland som skulle kunna hantera både allvarliga olyckor och samhällskriser på ön och omgivande farvatten.

Regeringen beslutade 2002 om att en försöksverksamhet skulle inledas med följande myndigheter på ön representerade: *Länsstyrelsen, Kommunen, Polisen, Försvarmakten, Kustbevakningen och Sjöfartsverket*. Försöksverksamheten skulle pågå under fem år, fram till 2007, senare har tiden förlängts till 2008.

Författarens kommentar

20121115(AA)

Det ursprungliga konceptet där bl a Tingstäde radio skulle medverkat förverkligades aldrig fullt ut, kvar blev ett visst samarbete mellan Kustbevakningen, Försvarmakten/Militärdistriktet och polisen.

Stationschefer

december 1912–december 1992

1912	korpral 346 <i>Nilsson</i>
1914	underofficerskorpral 62 <i>Gustaf Eriksson</i>
1917	underofficerskorpral 184 <i>Karl Pettersson</i>
1916-08-01	underofficer av 3. graden 306 <i>O Th A Thörnblad</i>
1921	styrman av 2. graden <i>Fritjof Carlsson</i>
1930-10-01	radiostyrman av 2. graden <i>Johan Albert Johansson</i> (tog senare namnet <i>Langebrink</i>)
1935-10-01	radiostyrman av 2. graden/flaggradiostyrman <i>Olof Dahl</i>
1941-10-01	radiostyrman av 2. graden/flaggradiostyrman <i>Harry Weman</i>
1946-10-01	flaggradiomästare <i>Tor Hagman</i>
1951-10-01	förvaltare <i>Reidar Friedlund</i>
1957-10-01	förvaltare <i>Gerard Sundell</i>
1962-10-01	förvaltare/kapten <i>Ture Holmåker</i>
1978-04-01	kapten <i>Anders Säbom</i>

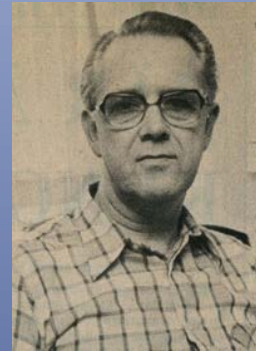
Uokorpral 62 Gustaf
Eriksson
Stationschef 1914-1917

Gerhard Sundell, stationschef 1957-
1962

Flaggradiostyrman Harry
Weman
Stationschef 1941-1946

Kaptén Ture Holmåker
Stationschef 1962-1978

Flaggradiomästare Tor
Hagman
Stationschef 1949-1951

Kaptén Anders Säbom
Stationschef 1978-2000

Gnistträff Follingbo år 2002, fr vänster: Benny Bergman, Leif Thunberg, Hugo Lindquist, Nils Nordström, Gunnar Nilsson, Thommy Andersson, Tore Gardelin, Birger Kärvell och Anders Säbom.

ÖB/FM

Marinens vapen

Marinkommando

Gotlands militärdistrikt
fr o m år 2000 f d MKG
1966-1994

Gotlandsgruppen
1994 - 2000

Gotlands kustartilleriförsvaret

Sydkustens marinbas

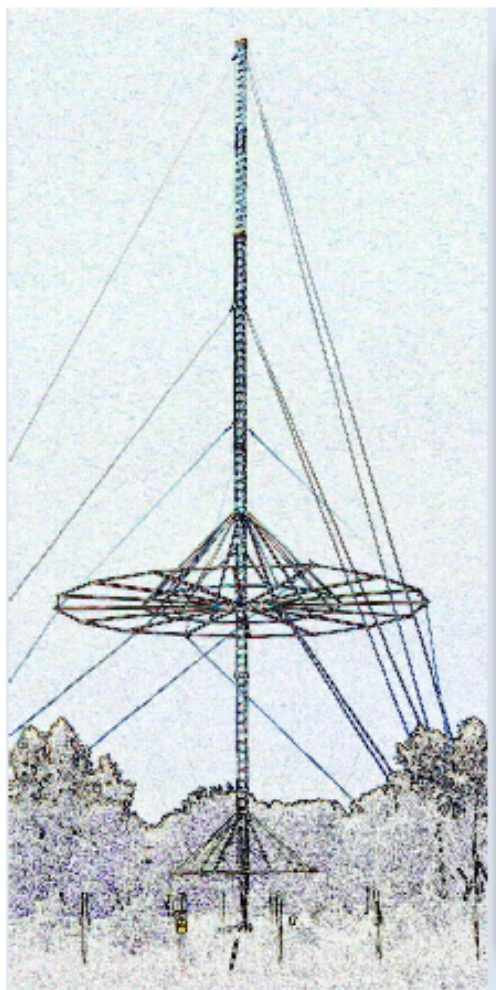

Ostkustens marinbas

Fårösunds marinbrigad

Tingstade radio har genom åren haft många huvudmän, ofta flera samtidigt för olika tjänster. Från 1984 var all stationspersonal underställda MKG, CM svarade för drift och underhåll och GK/KA3 för förvaltning och mobilisering.

Tingstäde radiostation invigdes 10 december 1912.

Stationen flyttad från Norra Gattet i Fårösund där en försöksstation etablerades redan 1902.

Tingstäde radio kom att under nästan ett sekel bli en viktig länk både inom det svenska försvaret, men även mot det civila samhället med historiska insatser inom bland annat sjöräddning.

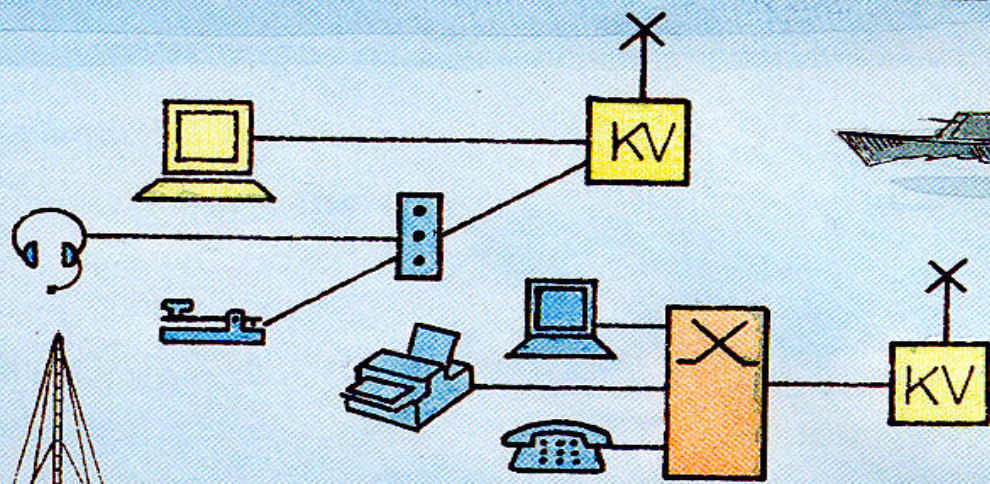
Första chef år 1912: Korpral 346 Karl V. L. Nilsson.

Sista chef år 2000: Kaptten Anders Säbom.

Bilden visar en typisk bredbandig kortvågsantenn.

FHT-Marin

På 90-talet startade marinen en utveckling av ett helt nytt kortvågssystem kallat KV90, som senare övergick till HF 2000, som redan är implementerat i systemet Marin radio/MRA⁸¹

Från en av Marin radios expeditonsplatser 2010.
En del äldre radiomateriel finns fortfarande kvar.